

FOTO-OBRAZY ARCHITEKTURY

Fotografia jako medium referujące
i projektujące architekturę

Wydział Architektury i Sztuk Pięknych
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Kraków 2016

SPIS TREŚCI

- 15 *Piotr Wróbel*: Foto-obrazy architektury
23 Podziękowania

Część 1. Teksty teoretyczne

- 33 Rozdział I
Piotr Wróbel: Obrazy ponad wszystko.
Foto-obrazy architektury – szkice do panoramy
- 85 Rozdział II
Bartosz Haduch: Architektoniczne fotopolis w erze globalizacji
- 95 Rozdział III
Anna Palej: Obrazy, znaki i symbole w przestrzeni miasta informacyjnego
- 109 Rozdział IV
Artur Jasiński: Dziennik, szkicownik, kamera:
o podróżach architektów i formach ich zapisu
- 135 Rozdział V
Katarzyna Banasik-Petri: Kontrasty w architekturze
– Fundacja Prady w Mediolanie
- 147 Rozdział VI
Barbara Stec Hortus Conclusus Petera Zumthora.
Kiedy architektura trwa chwilę
- 157 Noty o autorach

Część 2. Fotoeseje

- 169 *Piotr Wróbel*: Fotoesej architektoniczny
- 179 *Katarzyna Banasik-Petri*: Your Rainbow Panorama
- 181 *Zofia Bednarczyk*: Kolory ciepłe, kolory zimne
- 183 *Jan Bosak*: Z fotograficznego szkicownika
- 185 *Agnieszka Bulanda*: ARCH
- 186 *Gabriela Buzek-Garzyńska*: Widzieć to, co jest przed oczyma...
- 189 *Stanisław Deńko*: Chandigarh
- 191 *Bartosz Haduch*: Wyspy szczęśliwe
- 195 *Stanisław Hryń*: Foto-obrazy, foto-grafiki
- 198 *Krzysztof Ingarden*: Galeria Europa – Daleki Wschód w Krakowie
- 200 *Artur Jasiński*: Bilbao
- 202 *Robert Konieczny*: Arka
- 205 *Wojciech Kosiński*: Terminal lotniczy w Shenzhen
- 207 *Romuald Loegler*: Foto-obraz architektury
- 210 *Kazimierz Łatak*: Tunel aerodynamiczny
- 212 *Magdalena Poprawska*: Relatywizowanie widzialnego. Krzesło
- 214 *Agata Rościecha-Kanownik*: Foto-Obrazowanie
- 216 *Agnieszka Starzyk*: Zapach chwili
- 218 *Barbara Stec*: Działy

220	<i>Piotr Urbanowicz</i> : Grecja
222	<i>Marta Urbańska</i> : Lento ma non troppo
224	<i>Paweł Wieczorek</i> : Architektura bezludna
226	<i>Piotr Wróbel</i> : La Grand Arche de la Défense
228	<i>Małgorzata Zastawnik</i> : Na osi czasu

Część 3. Kronika studenckich konkursów fotograficznych

237	<i>Piotr Wróbel</i> : Studenckie konkursy fotograficzne
241	Edycja 1. 2008. Architektura w obiektywie
245	Edycja 2. 2009. Architektura i światło
254	Edycja 3. 2010. Architektura i woda
259	Edycja 4. 2011. Architektura ekspozycji – ekspozycja architektury
264	Edycja 5. 2012. Architektura i sport
268	Edycja 6. 2015. Architektura (a)kontekstualna

Część 4. Aneks

280	<i>Piotr Wróbel</i> : Foto-obrazy architektury
288	<i>Piotr Wróbel</i> : Fotoobraz habitatu. Fotografia – źródło obiektywnej wiedzy czy subiektywna interpretacja zbudowanego środowiska życia człowieka?
301	<i>Piotr Wróbel</i> : Przestrzeń papieru. Uwagi o fotografii architektonicznej
309	Indeks nazwisk

LIST OF CONTENTS

19	<i>Piotr Wróbel</i> : Photo Images of Architecture
23	Acknowledgments

Part 1. Theoretical texts

33	Chapter I <i>Piotr Wróbel</i> : Images Above All. Photo Images of Architecture – Sketches for the Panorama
85	Chapter II <i>Bartosz Haduch</i> : Architectural Photopolis in the Times of Globalisation
95	Chapter III <i>Anna Palej</i> : Images, Signs and Symbols in the Information City Space
109	Chapter IV <i>Artur Jasiński</i> : The Diary, Sketchbook, Camera: About the Travels of Architects and the Forms of their Recording
135	Chapter V <i>Katarzyna Banasik-Petri</i> : Contrast in Architecture. Prada Foundation in Milan
147	Chapter VI <i>Barbara Stec</i> : <i>Hortus Conclusus</i> by Peter Zumthor. When Architecture Lasts a Short While
157	Notes about Authors

Part 2. Photo essays

169	<i>Piotr Wróbel</i> : Architectural Photo Essay
179	<i>Katarzyna Banasik-Petri</i> : Your Rainbow Panorama
181	<i>Zofia Bednarczyk</i> : Warm Colours, Cold Colours
183	<i>Jan Bosak</i> : From a Photographic Sketchbook
185	<i>Agnieszka Bulanda</i> : ARCH
186	<i>Gabriela Buzek-Garzyńska</i> : To See What You Have in Front of Your Eyes...
189	<i>Stanisław Deńko</i> : Chandigarh
191	<i>Bartosz Haduch</i> : Isles of Delight
195	<i>Stanisław Hryń</i> : Photo Images, Photo Graphics
198	<i>Krzysztof Ingarden</i> : For the Europe Gallery – Far East
200	<i>Artur Jasiński</i> : Bilbao
202	<i>Robert Konieczny</i> : The Ark
205	<i>Wojciech Kosiński</i> : Shenzhen Airport
207	<i>Romuald Loegler</i> : Photo Image of Architecture
210	<i>Kazimierz Łatak</i> : Wind Tunnel
212	<i>Magdalena Poprawska</i> : Relativising the Visible. A Chair
214	<i>Agata Rościecha-Kanownik</i> : Photo-imaging
216	<i>Agnieszka Starzyk</i> : The Scent of a While
218	<i>Barbara Stec</i> : Knitwear

- 220 *Piotr Urbanowicz: Greece*
- 222 *Marta Urbańska: Lento ma non troppo*
- 224 *Paweł Wieczorek: Deserted Architecture*
- 226 *Piotr Wróbel: La Grand Arche de la Défense*
- 228 *Małgorzata Zastawnik: Timeline*

Part 3. Chronicle of Student Photographic Competitions

- 237 *Piotr Wróbel: Student Photography Contests*
- 241 1st edition: Architecture in the Lens. 2008
- 245 2nd edition: Architecture and Light. 2009
- 254 3rd edition: Architecture and Water. 2010
- 259 4th edition: Architecture of Display – Display of Architecture. 2011
- 264 5th edition: Architecture and Sport. 2012
- 268 6th edition: (A)contextual Architecture. 2015

Part 4. Appendix

- 280 *Piotr Wróbel: Paper Space. Comments on the Architectural Photos*
- 288 *Piotr Wróbel: Photo Image of Habitat. Photography – Source of Objective Knowledge or Subjective Interpretation of the Developed Environment of Human Life?*
- 301 *Piotr Wróbel: Photo Images of Architecture. Comments on the Architectural Photography*
- 309 Index

FOTO-OBRAZY ARCHITEKTURY

Architektura, przynależąc do ludzkiej kultury materialnej i duchowej, wymaga nieustannej mediacji (łac. *mediatio* – pośrednictwo). Na początku podlega jej sam projekt: z inwestorem i przyszłym użytkownikiem trzeba wynegocjować układ funkcjonalny, materiały i koszty, z budowniczymi – sposoby i szczegóły realizacji. Proces mediacji nie ustaje po zakończeniu budowy i obejmuje ocenę skończonego dzieła, ustalanie jego wartości użytkowej i symbolicznej. Środkami służącymi do przekazywania informacji, co i jak należy zbudować są rysunki sporządzane wedle określonych reguł, zwane koncepcjami, projektami technicznymi, wykonawczymi czy warsztatowymi, uzupełniane widokami perspektywicznymi, obecnie wytwarzanymi za pomocą maszyn liczących (nazywane najpierw z angielska renderingami, a obecnie, bardziej swojsko, wizualizacjami). Przekaz wizualny uzupełniany jest opisami powołującymi się na przepisy prawa, zgromadzoną wiedzę techniczną i tradycję budowlaną. Środkami służącymi do wskazywania dobrych i złych praktyk, wzorów i zwyczajów są teksty krytyczne oraz obrazy: niegdyś tworzone za pomocą rysunków, rycin i malowideł, obecnie zaś głównie przy użyciu fotografii. Ta ostatnia technika wpisała się w historię architektury już z chwilą jej wynalezienia w 1826 roku. Od tamtego czasu foto-obrazy towarzyszą architekturze pomagając poznawać, analizować, rozważać i kontemplować jej długą historię i wybitne dzieła. Fotografie stały się rodzajem pamięci ikonograficznej kultury tworzonej przez człowieka.

Bez fotografii nie można sobie dzisiaj wyobrazić ani nauczania architektury, ani jej osądzania. Zapewne mało jest książek o architekturze bez fotograficznych ilustracji towarzyszących narracji, a odkąd upowszechniły się sposoby rzutowania obrazów na ekrany w salach wykładowych nie ma chyba też wykładowców świadomie rezygnujących z prezentacji powiększonych fotografii. Jeszcze nie tak dawno można było spotkać architektów, dla których czarna tablica i kreda albo biały karton i węgiel stanowiły wystarczające medium przekazu, jednak świat ten odchodzi już do przeszłości.

Mimo że powszechnie uważa się, że fotografia jest odwzorowaniem i interpretacją rzeczywistości, to nie jest wykluczone, że realnie wpływa na kształt architektury nowej. Jest to hipoteza wymagająca gruntownego dowodu, jednakże wiele za nią przemawia.

Niniejszy zbiór prac teoretycznych, fotoesejów i kronika studenckich konkursów fotograficznych organizowanych od 2008 roku na Wydziale Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, ma być zapisem refleksji związanych ze specyficzną, jak dotąd mało zbadaną a wszechobecną częścią teorii architektury, jaką jest fotografia. Jej szczególność

odmiana ściśle związana ze sztuką budowania jest określana mianem fotografii architektonicznej, jednakże niniejsza monografia nie została tą definicją ograniczona.

Fotografia architektoniczna nie jest zjawiskiem izolowanym, nie sposób ograniczyć go do problemów związanych ze sposobami, jakie fotografia stosuje w odzworowywaniach budowli. Poszukiwanie historycznej genezy, katalogowanie, rozszyfrowywanie konwencji i strategii fotograficznych, tworzących reprezentacje architektury to zaledwie fragment fenomenu, będącego częścią wielkiego procesu „wizualizacji kultury”, którego początki sięgają połowy XIX w., a które nabrało tempa w połowie wieku XX. Proces ten domaga się głębszego namysłu i krytycznej analizy opartej na teoretycznych podstawach.

Dla architekta oznacza to wyjście poza wąski krąg fotografii skupionej na prezentacji wybranych dzieł architektury a także poza zestaw lektur wyłącznie o niej traktujących. Pytania, jakie należy przy tym postawić, to między innymi pytanie o to, czym jest obraz, jakie były początki i przyczyny zjawiska jego obecnej dominacji, jaką rolę obraz pełni we współczesnej kulturze i jakie są tego skutki. Można również podejmować niezwykle wciągającą intelektualną grę i budować możliwe scenariusze rozwoju przyszłych zdarzeń, wychodząc poza utarte schematy, przekraczając konwencje, eksperymentując, tworząc.

Współczesna kultura jest kulturą wizualną a obraz staje się faktem o wymiarze społeczno-kulturowym, mediującym pomiędzy otaczającą rzeczywistością a jednostką i zbiorowością. W ten sposób, obok przemysłowych działań artystycznych mających oparcie w koncepcjach estetycznych i filozoficznych, znaczenia nabierają obserwowane i odkrywane nowe praktyki życia codziennego. Wiedza wizualna staje się niezbędna nie tylko do analizy poszczególnych obrazów i mediów, ale jest warunkiem koniecznym umożliwiającym świadome uczestniczenie w kulturze a także jej opis i krytykę. Dla środowiska akademickiego, dla nauczycieli i studentów, uprawianie tych aktywności rozumianych jako twórcze zaangażowanie we współczesność należy do zajęć obowiązkowych. W ramach działalności dydaktycznej konieczne jest zatem zdobywanie kompetencji wizualnych w zakresie tworzenia, używania, odbierania i interpretowania obrazów.

Niniejszy zbiór prac składający się na monografię ma na celu zwrócenie uwagi na fakt, że pod warstwą pozornie oczywistej użytkowej funkcji wizualnej reprezentacji, fotografia architektoniczna pełni ważną rolę jako nieodzowna, choć niejednokrotnie niedoceniana, istotna część teorii architektury. Jest to więc zarazem próba sformułowania programu ambitnego projektu badawczego. Tak pomyślanemu przedsięwzięciu towarzyszy pewien niepokój: czy jest to zadanie dla architekta? Czy politechniczny inżynier ma do tego wystarczające kompetencje i warsztat badawczy, czy posiadana wiedza i doświadczenie upoważnia go do podejmowania pracy w pełnym tego słowa znaczeniu naukowej? Wymaga ona przecież sięgania do materiałów źródłowych, kwerend w archiwach, wywiadów, analiz i gruntownych studiów literaturowych.

Zgromadzony materiał upoważnia przynajmniej do określenia pola badań i zarysowania problematyki. Autorzy mogą przecież odwołać się do uprawnionej metody obserwacji uczestniczącej i bezpośrednich kontaktów z aktorami wydarzeń (fotografami), w których również mają swój osobisty udział. Tytuł do zabierania głosu w tej kwestii daje im także praktyka projektowa i praca dydaktyczna nierozłącznie związane z różnego rodzaju materiałem fotograficznym. Nie bez znaczenia pozostają tu doświadczenia w roli świadomych odbiorców architektury, twórców próbujących budować teoretyczne wyjaśnienia intrygujących zjawisk w architekturze.

W monografii wypowiadają się, za pomocą słowa jak i poprzez swoje prace, architekci, malarze, rzeźbiarze i fotografowie, ale także studenci – uczestnicy konkursów. Tak szeroka reprezentacja pozwala na wgląd w istotę medium, jego rolę i znaczenie dla architektury na każdym etapie jej powstawania i trwania.

Kompozycja monografii

Na drodze do szerszego ujęcia problemu i stworzenia opisu mającego cechy monografii, trudno uniknąć zasadzek zbyt odważnego stawiania uogólnionych hipotez opartych na spekulacjach i manipulacjach wtórnymi danymi. Jak wcześniej wspomniano, rzetelne badania powinny być przynajmniej w dużej części oparte na bezpośrednim materiale źródłowym. W naszym przypadku są nimi prace uznanych fotografów, zbiory architektonicznych foto-esejów twórców fotografii i architektury oraz prace studentów.

Zamierzeniem autorów monografii, obok prezentacji nowego oryginalnego materiału, było również dokonanie pewnego podsumowania działań związanych z fotografią architektoniczną, gdyż znajduje się ona w polu zainteresowań nauczycieli WAI SP Krakowskiej Akademii już od lat zajmując poczesne miejsce w ich pracy twórczej.

W pierwszej części monografii znalazły się teksty napisane w ramach projektu badawczego, których tematyka związana jest z mediatyzacją architektury. W artykule *Obrazy ponad wszystko* autor podjął próbę określenia głównego tematu monografii pokazując go w perspektywie historycznej, wskazując przy tym na liczne powiązania ze współczesną kulturą wizualną. Artykuł Bartosza Haducha, architekta i zdobywającego międzynarodowe laury fotografa architektury, prezentuje szerokie spektrum projektów z pogranicza architektury i fotografii, opisując równocześnie wzajemne podobieństwa i różnice w ramach wymienionych dziedzin oraz współpracę między architektami i artystami wizualnymi. Anna Palej w tekście *Obrazy, znaki i symbole w przestrzeni miasta informacyjnego* analizuje aktualne problemy przesylenia przestrzeni publicznych współczesnych miast informacją wizualną, rozważając przy tym możliwe rozwiązania, które równoważyłyby negatywne skutki obserwowanych zjawisk. *Dziennik, szkicownik, kamera: o podróżach architektów i formach ich zapisu* Artura Jasińskiego to opis i analiza metodycznego działania architekta podróżnika-zbieracza gromadzącego między innymi za pomocą współczesnego szkicownika – matrycy aparatu fotograficznego, własne zasoby inspirujących obrazów. Tekst Katarzy-

ny Banasik-Petri *Kontrasty w architekturze – Fundacja Prady w Mediolanie* to klasyczny przykład pracy krytycznej z fotografiami, które pełnią rolę swoistego materiału dowodowego. Zbiór wypowiedzi teoretycznych zamyka osobista relacja Barbary Stec z pobytu w czasowym (nieistniejącym już) londyńskim pawilonie *Hortus Conclusus* Petera Zumthora. Refleksje autorki-krytyka architektury budowane są konsekwentnie wokół obrazów zobaczonych *in situ* i utrwalonych za pomocą aparatu.

W części drugiej prezentujemy cykl fotografii zaopatrzonych w autorskie komentarze architektów, artystów i fotografów. Jest to szczególna forma wypowiedzi nosząca nazwę fotoeseju, polegająca na wykorzystaniu efektu synergii fotografii i tekstu.

W części trzeciej zgromadzono dokumentację sześciu edycji studenckich konkursów fotograficznych zorganizowanych przez WAI SP KA. Mogły one zaistnieć dzięki wspólnym zainteresowaniom i inicjatywie Bartosza Haducha oraz piszącego te słowa. Organizatorami konkursów kierowało przekonanie, że umiejętność patrzenia i widzenia oraz zasoby obrazów w wyobraźni studentów są niezbędne do podejmowania kolejnych zadań projektowych i twórczych eksperymentów.

Monografię uzupełnia aneks, w którym celowo zestawiono teksty publikowane już przy innych okazjach. Zostały one przedstawione w wersjach oryginalnych, bez znaczących korekt. Pomimo pewnych niedoskonałości warsztatowych i powtórzeń, za które odpowiedzialność ponosi wyłącznie autor, stanowią swoistą dokumentację trwałości a zarazem ewolucji pewnych tez. Są również wyrazem stałych zainteresowań naukowych i ciągłości badań na przestrzeni ostatnich lat.

Dość i tak już rozbudowaną kompozycję książki dodatkowo wzbogaca, ale i niejako domyka swoista galeria mistrzów – zestaw prac artystów fotografów, które udało się pozyskać specjalnie dla wydawnictwa dzięki życzliwości ich twórców: Gabrieli Buzek-Garzyńskiej, Bogdana Konopki, Wojciecha Kryńskiego, Janusza Leśniaka, Magdaleny Poprawskiej, Marcina Stawiarza i Wojciecha Wilczyka. Redaktorowi trudno było się oprzeć pokusie zaspokojenia czystej przyjemności oglądania pięknych foto-obrazów wykonanych przez „starych mistrzów” a dostępnych w domenie publicznej.

Na obraz fotograficzny można patrzeć jak na byt samowystarczalny, fenomen podporządkowany wyłącznie zmysłowi wzroku i odczytywany niemal intuicyjnie. Można też, tak jak to czyni zespół opracowujący monografię, spojrzeć na fotografię jak na szczególne narzędzie kodowania znaczeń, które staje się w pełni czytelne dopiero wtedy, gdy jest otoczone teoretyczną refleksją próbującą zgłębić jego ukryte sensy i związki z kulturą. Obrazy, których historia i sposób funkcjonowania zostaną lepiej rozpoznane mogą zacząć jeszcze intensywniejsze życie w naszych umysłach i projektach.

Piotr Wróbel

PHOTO IMAGES OF ARCHITECTURE

As it belongs to the human material and spiritual culture, architecture requires continuous mediation (from Latin *mediatio* – intermediation). Initially, the design itself undergoes mediation: it is necessary to negotiate the functional layout, materials and costs with the investor and future user as well as the methods and details of performance with the builders. The mediation process does not stop after the construction has been completed and comprises assessment of the finished work, determination of its use and symbolic value. The information on what to build and how to do it is conveyed by drawings made in accordance with strict rules, called concept designs, technical designs, detailed or workshop designs, complemented with perspective views, nowadays generated with computers (first known in their English name as renderings and then visualisations). The visual message is supplemented with descriptions referring to the legal regulations, technical expertise and building practice. Good and bad practice, patterns and habits are conveyed in critical texts and images, created by drawings, engravings and paintings in the past, and today primarily by means of photography. The latter technique has been employed in the history of architecture since its invention in 1826. Since then the photo images have constantly accompanied architecture, helping to learn, analyse, consider and contemplate its long history and outstanding works. With the view of protecting from oblivion, photographs have become a type of iconographic memory of the man-made culture.

It is impossible to imagine teaching about architecture and reviewing it without photos. Surely, there are not many books devoted to architecture without photographs accompanying the narration. After the ways of displaying images on screens in lecture rooms have gained popularity, there are also hardly any lecturers resigning intentionally from presenting enlarged photos. Not so long ago there were architects for whom a blackboard and chalk, or a white cardboard sheet and charcoal constituted a sufficient medium to convey messages. This world has been, however, passing away.

Although it is commonly believed that photography reflects and interprets the reality, it may have an actual effect on the shape of the new architecture. This hypothesis requires a thorough proof though it can be assumed true with high probability.

This book contains a selection of theoretical works and photo essays as well as a chronicle of photo competitions organised in the Faculty of Architecture and Fine Arts at Andrzej Frycz Modrzewski Krakow University since 2008, which is meant as the record of thoughts related to the specific, omnipresent though little examined so far, realm of the theory of architecture, i.e. photography.

Its specific variant closely related to the building practice is called architectural photography. This monograph, however, is not restricted by means of the said definition and attempts at a slightly broader description of the phenomenon, reaching beyond its boundaries.

Architectural photography is not an isolated phenomenon, it is impossible to reduce it to problems related to the ways employed to reproduce buildings in photographs. The search for the historical genesis, cataloguing, deciphering photographic conventions and strategies creating representations of architecture is a mere fraction of this phenomenon, belonging to the great process of „culture visualisation”, dating back to the times immediately following the invention and popularisation of photography in the mid-19th century, which gained momentum in the mid-20th century. The process requires deeper critical analysis based on theoretical grounds. For an architect, this means going beyond the narrow circle of photography focused on presenting selected architectural works and also beyond the reading list devoted solely thereto. The questions that must be asked in the said process are, for example, as follows: What is the image? What were its beginnings? What are the reasons for its contemporary predominance? What is the role played by image in today's culture and what are its effects? It is also possible to initiate a highly engaging intellectual game and create possible scenarios of future event development, breaking the old patterns, transgressing conventions, experimenting, or simply creating.

The contemporary culture is a visual one and the image becomes a social and cultural fact, mediating between the surrounding reality, the individual and the community. In this way, the well-thought-out artistic activities based on aesthetic and philosophical concepts are more and more accompanied by the observed and discovered new everyday practices. The visual knowledge becomes necessary not only when analysing particular images and media but it is also a precondition of the conscious participation in culture, as well as of its description and criticism. For the scholarly milieu, for teachers and students, those activities, perceived as commitment to contemporaneity, are obligatory tasks. Hence, the didactic activity necessitates acquisition of visual competence related to creating, using, receiving and interpreting images.

This selection of works is an attempt at attracting attention to the fact that architectural photography plays an important role as an indispensable, though frequently underestimated, part of the theory of architecture under the layer of apparently obvious utilitarian function of visual representation. This is also an attempt at formulating a programme of an ambitious study project. An effort designed in this way is accompanied by a certain concern: is it a task for an architect? Does an engineer who graduated from a technical university possess sufficient competence and study skills? Do his or her knowledge and experience entitle him to start entirely academic work? It requires using source materials, visits to archives, interviews, analyses and in-depth literary studies. The collected materials seem, however, to allow at least for specifying the field of studies and indicating the problems. The authors of works can refer to the legitimate

method of participant observation and direct contacts with the event actors (photographers) which they also have a share in themselves. They are entitled to have a say in that realm also by their design practice and teaching inseparably connected with various photographic material. Eventually, it is impossible to neglect the experience of the conscious recipients of architecture, trying to build theoretical explanations of the intriguing architectural phenomena.

This book contains the words and works of architects, painters, sculptors and photographers but also students participating in competitions. Such a broad representation offers insight in the essence of this medium, its role and significance for architecture at every stage of its creation and existence.

Monograph form

It is difficult to avoid the traps of overly bold presentation of generalised hypotheses based on speculations and manipulation with secondary data on the way to a broader view of the problem and to the creation of a description with monograph features. As mentioned above, reliable studies should be at least largely supported by direct source materials. In our case, those are works by renowned photographers, collections of architectural photo essays by the creators of photographs and architecture, and the works by students.

Apart from presenting a new, original material, the monograph authors also wished to summarise the activities related to architectural photography as it has belonged to the field of interest of the teachers at the Faculty of Architecture and Fine Arts at the Krakow University for a number of years. This explains the diversity of material included in this selection.

The first part of this monograph contains texts written within the study project, devoted to the mediatisation of architecture. In the article called *Obrazy ponad wszystko [Images Above All]*, the author tried to define the major subject of the monograph, presenting it in a historical perspective and indicating various ties with the contemporary visual culture. The article by Bartosz Haduch, architect and photograph of architecture, winner of international awards and distinctions, presents a wide spectrum of projects demonstrating the meeting point of architecture and photography, describing also the mutual similarities and differences of the said disciplines as well as cooperation of architects and visual artists. In her text titled *Obrazy, znaki i symbole w przestrzeni miasta informacyjnego [Images, Signs and Symbols in the Information City Space]*, Anna Palej analyses the current problems related to the supersaturation of the public space of contemporary cities with visual information, considering also the possible solutions which could offset the adverse effects of the observed phenomena. *Dziennik, szkicownik, kamera: o podróżach architektów i formach ich zapisu [The Diary, Sketchbook, Camera: About the Travels of Architects and the Forms of their Recording]* by Artur Jasiński is a description and analysis of the methodical activity of the architect, traveller and collector, gathering own resources of inspiring images e.g. with a contemporary sketchbook, i.e. the camera sensor. The text by Katarzyna Banasik-Petri *Kontrasty w architekturze – Fundacja Prady*

w Mediolanie [*Contrasts in Architecture – Prada Foundation in Milan*] is a perfect example of critical work with photos being peculiar evidence. The selection of theoretical texts is finished with a personal report of Barbara Stec devoted to her visit to a temporary (but no longer existing) London pavilion called *Hortus Conclusus* by Peter Zumthor. The reflections of the author, who is a critic of architecture, are structured consistently round the images seen *in situ* and recorded with a camera.

The second part contains a collection of photos with comments by their authors, i.e. architects, artists and photographers. This is a specific form, called a photo essay, employing the synergy effect of photography and text.

The third part documents six editions of student photo competitions organised by the Faculty of Architecture and Fine Arts at the Krakow University. They could be organised thanks to the shared interests and the initiative of Bartosz Haduch and the author of these words Piotr Wróbel. The competition organisers were led by the belief that the ability to look and see, as well as the image resources in students' imagination, are required to undertake new design tasks and creative experiments.

The monograph has an *appendix*, which contains texts published earlier on different occasions. They are presented in their original versions, with no major adjustments. Despite certain deficiencies of skills and repetitions which are to be attributed to the author only, they document both the permanency and evolution of certain theses. They are also an expression of unchanging scholarly interests and continued studies carried out recently.

The relatively broad content of the book is further enriched, but also as if framed, with a peculiar gallery of masters. It is a set of works by artists-photographers, i.e.: Gabriela Buzek-Garzyńska, Bogdan Konopka, Wojciech Kryński, Janusz Leśniak, Magdalena Poprawska, Marcin Stawiarz and Wojciech Wilczyk, obtained for this publication thanks to the artists' kindness. The editor found it difficult to resist the temptation to satisfy the sheer pleasure of admiring great photo images made by the „old masters” and available in the public domain.

A photograph can be perceived as a self-sufficient phenomenon subordinated solely to the sense of sight and read almost intuitively. Another option postulated by the authors of this monograph is that a photo can also be seen as a peculiar tool to encipher meaning which becomes fully legible only when surrounded with a theoretical reflection trying to capture its hidden sense and bonds with culture. Images, the history and functioning of which are recognised better, can start even a more intense life in our minds and designs.

Piotr Wróbel

PODZIĘKOWANIA

Szereg osób poświęciło swój czas i energię, aby poszczególne edycje konkursu studenckiego mogły zostać zorganizowane i rozstrzygnięte. Nie byłoby to możliwe bez ich bezinteresownej pomocy i wsparcia tego licznego grona.

Organizatorzy pragną podziękować następującym osobom: Magdalenie Poprawskiej, Pawłowi Krausowi, Wojciechowi Wilczykowi, Karolinie Harazim, Małgorzacie Tomczak, Robertowi Koniecznemu i Pawłowi Wieczorkowi, którzy zechcieli uczestniczyć w pracach jury, redakcji czasopisma Architektura & Biznes oraz portalowi WA-PL, które sprawowały patronat medialny nad kolejnymi edycjami konkursu, klubowi Pauza za gościnę w czasie pierwszej edycji konkursu, dziekanowi WAI SP KA, artyście rzeźbiarzowi prof. Stanisławowi Hryniowi za życzliwe wspieranie inicjatywy oraz Samorządowi Studenckiemu Wydziału Architektury za udział w pracach organizacyjnych.

Każda idea, aby mogła zaistnieć, wymaga materialnego wsparcia; udzielała jej nasza uczelnia w osobie Kanclerza Krakowskiej Akademii prof. dr Klemensa Budzowskiego.

ACKNOWLEDGMENTS

Many people devoted their time and effort to organise and close particular editions of the student competition. It would not have been possible if it had not been for their gratuitous help and support.

The organisers would like to thank the following people: Magdalena Poprawska, Paweł Kraus, Wojciech Wilczyk, Karolina Harazim, Małgorzata Tomczak, Robert Konieczny and Paweł Wieczorek, who agreed to be jury members, the editors of Architektura & Biznes magazine and WA-PL portal who was the media sponsor of the competition editions, Pauza Club for housing the first edition of the competition, the Dean of the Faculty of Architecture and Fine Arts at the Krakow University, sculptor Professor Stanisław Hryń for his kind support of the initiative and the Students' Self-Governing Body of the Faculty of Architecture for participating in the organisation.

Every idea requires financial support in order to exist. Such support was offered by our university represented by the Krakow Academy Chancellor, Professor Klemens Budzowski, PhD.